LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 14/2002 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2001

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä huhtikuuta 2002 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen (K 3/2002 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina
- kansliapäällikkö Kirsti Rissanen ja osastopäällikkö Esa Vesterbacka, oikeusministeriö
- pääjohtaja Markku Salminen, vankeinhoitolaitos
- ylijohtaja Maija Kukkonen, Kriminaalihuoltolaitos
- toiminnanjohtaja Sampo Järvelä, Silta-Valmennusyhdistys ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunnan lähtökohdat

Valiokunta on käsitellyt asiaa hallituksen kertomukseen sisältyvien, oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvien lausumien osalta siten rajattuna, että tarkastelu on ulottunut lakivaliokunnan omiin lausumiin. Kertomukseen sisältyy 13 tällaista lausumaa.

Esittämiensä lausumien osalta lakivaliokunta pitää hallituksen selostuksia ja kannanottoja pääosin asianmukaisina. Valiokunta esittää hallituksen selvitysten johdosta seuraavat huomautukset.

Poistettavat lausumat

Niistä lausumista, jotka hallituksen käsityksen mukaan eivät enää anna aihetta toimenpiteisiin, voidaan lakivaliokunnan mielestä poistaa seuraavat kaksi lausumaa:

— *Huumausainelainsäädäntö, sopimushoito*
HE 180/1992 vp

— *Oikeusapujärjestelmän yhtenäistäminen*
K 3/1999 vp.

Lisäksi kertomukseen sisältyy kolme lausumaa, jotka valiokunnan mielestä ovat tulleet täytetyiksi vuoden 2002 alkupuolella ja jotka myös voidaan poistaa kertomuksesta. Nämä ovat:

— *Rangaistusten täytäntöönpano, ehdonalainen vapaus*
HE 23/1990 vp

Hallituksen selvityksen mukaan tarkoituksena on antaa eduskunnalle kuluvien valtiopäivien aikana esitys rangaistusten täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistukseksi. Lisäksi hallitus on

käynnistänyt ehdonalaisesti vapautuneiden valvontaa ja tukitoimia varten toimenpiteet uusintarikollisuutta vähentävien ja yhteiskuntaan sopeutumista edistävien toimintamuotojen kehittämiseksi. Hanke toteutetaan vuosina 2002—2005.

Uuden vankeuslain aikaansaamiseen tähtäävä lainsäädäntöhanke on nyttemmin siirretty lakivaliokunnan työruuhkan vuoksi seuraavalle vaalikaudelle. Hankkeen siirtymisestä huolimatta valiokunta katsoo, että hanke on niin pitkällä, että se väistämättä etenee, varsinkin kun voimassa oleva lainsäädäntö ei enää vastaa uuden perustuslain asettamia vaatimuksia. Lausuma ei siten enää tältä osin ole tarpeen.

Valiokunta toteaa, että vankilasta vapautuvien vankien yhteiskuntaan sijoittumista koskevan toiminnan kehittymistä seurataan myös Kriminaalihuollon omaisuus- ja rahoitusjärjestelyjä (HE 136/2000 vp) koskevan lausuman yhteydessä. Tämän vuoksi valiokunta katsoo, että vuoden 1990 valtiopäivillä hyväksytty lausuma voidaan poistaa.

— *Oikeushenkilön rangaistusvastuu*
HE 95/1993 vp ja HE 230/1994 vp

Hallituksen selvityksen mukaan keväällä 2002 on tarkoitus antaa eduskunnalle hallituksen esitys, jossa ehdotetaan yhteisösakon muuttamista pääsääntöisesti pakolliseksi seuraamukseksi. Nyttemmin asiaa koskeva esitys HE 53/2002 vp eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamiseksi on annettu eduskunnalle ja lähetetty lakivaliokuntaan käsiteltäväksi. Valiokunta toteaa, että lausuma on tullut täytetyksi ja se voidaan poistaa.

— *Rekisteröity parisuhde*
HE 200/2000 vp

Oikeusministeriö on saattanut eduskunnan lausuman 9.11.2001 päivätyllä kirjeellä valtioneuvoston kanslian ja muiden ministeriöiden tietoon. Valiokunta katsoo, että lausuma on tullut täytetyksi, joten se voidaan poistaa.

Uusittava lausuma: Seksuaalirikossäännökset, soveltaminen, HE 6/1997 vp ja HE 117/1997 vp

Valiokunta ei pidä tyydyttävänä hallituksen selvitystä hallituksen esitysten HE 6/1997 vp ja HE 117/1997 vp käsittelyssä hyväksytyn seksuaalirikossäännösten soveltamista koskevan lausuman johdosta. Sen vuoksi valiokunta esittää seuraavaa.

Eduskunta edellytti 15.6.1998, että hallitus sisällyttää vuotta 2001 koskevaan hallituksen kertomukseen selvityksen siitä, miten uusia seksuaalirikossäännöksiä on sovellettu viranomaistoiminnassa ja oikeuskäytännössä.

Hallituksen selvityksessä kerrotaan, että lainuudistus tuli voimaan vuoden 1999 alussa, ja ilmoitetaan, että sen jälkeistä seksuaalirikosten viranomais- ja tuomioistuinkäsittelyä koskevia tietoja sisältyy Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuosittaiseen Rikollisuustilanne-julkaisuun.

Valiokunta toteaa, että kertomukseen ei sisälly eduskunnan edellyttämää selvitystä. Pelkkä viittaus Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuun ei ole asianmukainen eikä riittävä. Selvitys oli edellytetty annettavaksi nimenomaan tässä kertomuksessa, koska silloin valiokunnalla olisi eduskunnan työjärjestykseen sisältyvien valiokuntien toimivaltasäännösten puitteissa ollut luonteva tilaisuus tarkastella uudistuksen vaikutuksia ja esittää sitä koskevia näkökantojaan.

Sanamuotonsa johdosta lausuma raukeaa tämän kertomuksen yhteydessä. Jotta valiokunta kuitenkin saa lausumassa tarkoitetun mahdollisuuden seksuaalirikossäännösten tarkasteluun, valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman,

että hallitus sisällyttää vuotta 2002 koskevaan hallituksen toimenpidekertomukseen selvityksen siitä, miten uusia seksuaalirikossäännöksiä on sovellettu viranomaistoiminnassa ja oikeuskäytännössä.

Kriminaalihuollon omaisuus- ja rahoitusjärjestelyt, HE 136/2000 vp

Valiokunta on tässä yhteydessä erikseen tarkastellut Kriminaalihuollon omaisuus- ja rahoitusjärjestelyjä koskevan lausuman toteutumista (HE 136/2000 vp).

Eduskunta edellytti 7.12.2000, että Kriminaalihuoltoyhdistyksen omaisuusjärjestelyjä tehtäessä hallitus huolehtii siitä, että perustettavalle säätiölle luovutetaan Kriminaalihuoltoyhdistyksen alkuperäiseksi katsottavaa omaisuutta sellainen määrä, että sillä voidaan turvata niiden Kriminaalihuoltoyhdistyksen toimintamuotojen jatkuminen, joita ei siirretä valtion tehtäviksi ja joilla pyritään edesauttamaan vankilasta vapautuvien vankien yhteiskuntaan sijoittumista.

Lisäksi eduskunta edellytti, että Tampereen toimintakeskukselle myönnetään määrärahaa lainrikkojien kuntouttamisen edistämiseen suuntautuvien uusien projektien rahoittamiseen, koska keskuksessa vapautuu kokenutta henkilökuntaa, jonka aikaisempi toiminta ja projektityöskentely on osoittautunut tulokselliseksi.

Kertomukseen sisältyvän hallituksen selvityksen mukaan Kriminaalihuoltoyhdistyksen toiminnan päättyessä 31.7.2001 kriminaalihuoltotyötä varten perustetulle Kriminaalihuollon tukisäätiölle lahjoitettiin vuoden 2001 ensimmäisessä lisätalousarviossa myönnetyn valtuuden perusteella yhdistyksen Helsingissä sijaitseva toimitalo sekä Tampereen toimintakeskuksen käytössä oleva kiinteistö ja kiinteistöyhtiön osakkeet. Tampereen toimintakeskuksen toimintaa jatkaa Silta-Valmennusyhdistys ry. Toimintakeskuksen toiminnan alkuvaiheen rahoituksen ja henkilöstön aseman turvaamiseksi laadittiin oikeusministeriössä vuoden 2003 loppuun ulottuva rahoitussuunnitelma, johon eri osapuolet ovat sitoutuneet. Vankeinhoitolaitoksen ja Kriminaalihuoltolaitoksen Tampereen toimintakeskukselta ostamien koulutus- ja kuntoutuspalvelujen lisäksi oikeusministeriö on myöntänyt toimintaa varten vuonna 2001 harkinnanvaraista avustusta. Toteutetuilla rahoitusjärjestelyillä on pystytty turvaamaan Tampereen toimintakeskuksen henkilökunnan siirtyminen Silta-Valmennusyhdistys ry:n palvelukseen. Oikeusministeriö seuraa lähivuosina tiiviisti Silta-Valmennusyhdistys ry:n rahoitustilannetta ja toimintaedellytyksiä.

Valiokunnan nyt saaman selvityksen mukaan em. rahoitussuunnitelma ei ole toteutunut. Rahoitusmuistion mukaisesta rahoituksesta jäi vuonna 2001 puuttumaan 435 000 markkaa eli 23 prosenttia. Silta-Valmennusyhdistyksen ensimmäinen tilikausi oli runsaat 350 000 markkaa alijäämäinen. Yhdistykseltä puuttuu sen välttämättä tarvitsema käyttöpääoma. Kriminaalihuollon tukisäätiöllä ole mahdollisuutta avustaa Silta-Valmennusyhdistystä, koska säätiön omaisuuden tuotto ei ainakaan toistaiseksi yllä ennakoituun määrään. Sen vuoksi yhdistyksen maksuvalmius on tällä hetkellä järjestetty Kriminaalihuollon Tukisäätiön takaamalla luotolla. Yhdistyksen toimintaedellytykset ovat olennaisesti vaikeutuneet verrattuna tilanteeseen, jossa yhdistyksen rahoitus oli osa Kriminaalihuoltoyhdistystä.

Osapuolten käsitykset em. rahoitussopimuksen luonteesta eroavat toisistaan. Oikeusministeriö katsoo, että kysymyksessä on eduskunnan lausuman johdosta laadittu oikeusministeriön, Kriminaalihuoltoyhdistyksen ja Silta-Valmennusyhdistys ry:n 25.7.2001 allekirjoittama yhteinen muistio, joka sisältää suunnitelman Silta-valmennus ry:n toiminnan rahoittamiseksi siirtymäkautena eli vuoden 2003 loppuun saakka. Rahoitusmuistio ei oikeusministeriön mukaan ole eri osapuolia sitova sopimus, vaan suunnitelma, jossa on kartoitettu siirtymävaiheessa käytettävissä olevat rahoitusmahdollisuudet sekä asetettu tavoitteet ja laadittu arvio Silta-Valmennusyhdistyksen tulonmuodostuksesta ja muista siirtymäkauden rahoitukseen liittyvistä järjestelyistä. Silta-Valmennusyhdistys puolestaan katsoo rahoitusmuistion luonteesta seuraavan, että kysymyksessä on osapuolia sitova sopimus.

Valiokunta pitää tilannetta huolestuttavana. Yhteiskunnan kannalta on monin verroin parempi, että rikoksia estetään ennakolta kuin korjataan jälkiä rikoksen tapahduttua. Silta-Valmennusyhdistyksen tarkoituksena on tuottamillaan koulutus- ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluil-

la sekä kokeilutoiminnalla parantaa rikoksiin syyllistyneiden yhteiskuntaan kiinnittymistä ja vähentää uusintarikollisuutta. Silta-Valmennusyhdistys ry:n toiminta on käynnistynyt hyvin ja sitä pidetään tuloksellisena. Toimintaa ei saa päästää rapautumaan. Sen vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä, että annettujen lupausten mukaisesti hallitus tukee Silta-Valmennusyhdistyksen toimintaa ja että yhdistykselle myönnetään viivyttelemättä valtionavustuksena sen tarvitsema käyttöpääoma.

Valiokunta pitää asianmukaisena, että oikeusministeriö ilmoituksensa mukaisesti seuraa edelleen Silta-Valmennusyhdistyksen tilannetta.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta kunnioittavasti esittää perustuslakivaliokunnalle,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Kirsi Ojansuu /vihr
vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Tero Rönni /sd
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Mauri Salo /kesk
	Leena-Kaisa Harkimo /kok	Timo Seppälä /kok
	Erkki Kanerva /sd	Marja Tiura /kok
	Toimi Kankaanniemi /kd	Harry Wallin /sd
	Annika Lapintie /vas	Lasse Virén /kok.
	Kari Myllyniemi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaisa Vuorisalo.